

ПЕДАГОГИК ВА ИННОВАЦИОН ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДА «ЛОЙҲАЛАР УСЛУБИ» НИНГ АҲАМИЯТИ

Мунира Абдусаидовна Абдувалиева

Тошкент Давлат Аграр Университети ўқитувчиси

АННОТАЦИЯ

Таълим технологияси – талабанинг шахсий сифатларини, касбий, умумкасбий ва умуммаданий компетентлигини шакллантириш ва ривожлантиришга қаратилган ўқитиш ва тарбиялаш технологияси ҳамда таълимда инновацион жараёнларни амалга ошириш эса таълим сифатини ривожлантиришнинг муҳим шартларидан бири ҳисобланиши ахборот коммуникация технологияларини изчил ривожланиши ва шунингдек, таълим тизимини бутун жаҳон таълим муҳити талабларига жавоб бериши зарурлиги ҳақида сўз боради.

Калит сўзлар: инновация, дидактика, таълим технологияси, таълим тизими, лойиҳалар услуги, касбий малака.

ABSTRACT

Educational technology is a technology of teaching and education aimed at the formation and development of personal qualities, professional, general and cultural competence of students, and the implementation of innovative processes in education is one of the important conditions for improving the quality of education as well as the need for the education system to meet the requirements of the global learning environment.

Keywords: innovation, didactics, educational technology, education system, project style, professional qualification.

КИРИШ

Ҳар бир давлат илм-фан, техника, ишлаб чиқариш ва технология соҳаларининг мавжуд таракқиётидан фойдаланиб, ундан таълим-тарбия йўналишида кенг қўланилса, ўша мамлакатнинг замонавий жамият қиёфасини белгилаб беради. Замонавий жамиятнинг энг муҳим характерли жиҳати унинг барча соҳаларида глобаллашувнинг кўзга ташланаётганлигидир. Бу тарзда ҳаракатланиш имкониятига ўз соҳасининг билимдони бўлган, касбий

малакаларни юқори даражада эгаллай олган, бой тажриба ва маҳоратга эга кадрларни бўлишини тақоза этади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲДИДИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Олий таълим муассасасида таълим технологияси – талабанинг қобилиятлари ва қизиқишларини ҳисобга олган ҳолда мутахассисларни тайёрлаш мазмуни, таълим мақсадига мос равишда мазмунни лойиҳалаш ҳамда педагогик услублар, шакллар ва ўқитиш усулларини тадбиқ этишга йўналтирилган психологик, умумпедагогик, дидактик ва шахсий услубий тартиблар асосида амалга оширилувчи ўқитувчи ва талаба ўртасидаги ўзаро таъсир тизимидир. Таълим технологияси – талабанинг шахсий сифатларини, касбий, умумкасбий ва умуммаданий компетентлигини шакллантириш ва ривожлантиришга қаратилган ўқитиш ва тарбиялаш технологиясидир.

Педагогик технология - юқори даражадаги самарадорликни таъминловчи, педагогик қонуниятлар, мақсадлар, принциплар, мазмун, шакл, услублар ва ўқитиш воситаларидан ҳамда тарбиялаш усулларидан ташкил топган лойиҳалаш ва мос равишда ушбу технологияни амалиётда қўллаш тизимидир. Педагогик технология – таълимни илмий лойиҳалаш ва унинг аниқ кафолатли муваффақиятини таъминловчи тизимдир.

Педагогик технология қўидаги белгилар билан характерланади:

Ўқитиш ва тарбиялаш мақсадларини кетма-кет ишлаб чиқиш; ўзлаштиришга мўлжалланган ахборотларни таркиблаш, тартибга солиш ва зичлаш ва ўқитиш ва назорат қилишнинг дидактик ва техник, шу жумладан компьютер воситаларидан мажмуали фойдаланиш ўқитиш ва тарбиялашнинг ташхис функциясини кучайтириш ва ўқитишнинг етарли даражадаги юқори сифатини кафолатлаш.

Ўқитишнинг педагогик технологиялари таснифи:

Фойдаланиш даражасига кўра: умумпедагогик, шахсий услубий (фан бўйича) ва локал (модулли);

Фалсафий асоларига кўра: илмий ва диний, гуманистик ва авторитар;

Тажрибани ўзлаштиришнинг илмий концепциясига кўра: ассоциатив-рефлектор, бихевиористик, интериоризатор, ривожлантиручи;

Шахс тузилишига мўлжалланганлиги бўйича: ахборот (билим, ўқув ва малакани шакллантириш), операцион (ақлий ҳаракат қобилиятларини

шакллантирувчи), эвристик (ижодий қобилиятларни ривожлантирувчи), амалий (реал-амалий соҳада малакани шакллантириш);

Анъанавий ўқитиш тизимини модернизациялаш характериға кўра: талаба фаолиятини фаоллаштириш ва интенсификациялаштириш технологияси; ўқитувчи ва талаба ўртасидаги фаолиятни инсонпарварлаштириш ва демократлаштириш асосидаги технология; ўқув материални дидактик қайта ишлаш асосидаги технология. Бу технология ушбу белгилари бўйича таснифланиши мумкин: етакчи мақсад ва вазифалар бўйича; ўқишни ташкил этиш шаклиға кўра ва асосий ўқитиш услубиға кўра.

Инновацион жараён деганда янгиликни яратиш, ўзлаштириш, ундан фойдаланиш, уни тарқатиш ва ривожлантириш билан боғлиқ бўлган мажмуали фаолият тушунилади. Таълимда инновацион жараёнларни амалга ошириш эса таълим сифатини ривожлантиришнинг муҳим шартларидан бири ҳисобланади. Ахборот коммуникация технологияларини изчил ривожланиши таълим тизимини бутун жаҳон таълим муҳити талабларига жавоб бериши зарурлигини тақоза этмоқда. Таълимда ахборот ва телекоммуникация технологияларидан фойдаланиш масофавий таълимнинг юзага келишиға шароит яратди. Шунингдек, таълим жараёнини халқаро таълим жараёниға айланишиға асос бўлади.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Шунингдек, бундай таълим тизимининг юзага келишида инновацион педагогик технологияларни ўқув жараёнида тадбиғи муҳими рол ўйнайди. Ана шундай инновацион педагогик технологиялардан бири **«Лойиҳалар услуби»** ҳисобланади. Лойиҳалар услуби – *ўқитувчи назоратида янги маҳсулот ва хизматлар яратиш жараёнида талабанинг интеллектуаль ва жисмоний имкониятларини, мустақиллик ва ижодий қобилиятларини ривожлантириш йўли орқали шахснинг ўз қобилиятларидан тўлиқ фойдаланишиға йўналтирилган ўқув жараёнини ташкил этишининг амалий аҳамият касб этувчи, субъектив ва объектив янгиликларға эга мослашувчан модели ва ўқитиш тизимидир.* Ҳозирги кунда лойиҳалар услуби дунёда энг кенг тарқалган педагогик технология сифатида АҚШ, Россия, Буюкбритания, Белгия, Израил, Финляндия, Германия, Италия, Бразилия, Нидерландия ва шу каби кўпгина ривожланган давлатлар таълим жараёнида кенг фойдаланилмоқда. *Замонавий лойиҳалар услубининг асосий тезиси: «Мен нимани биламан ва нимаға*

қобилиятим бор, бу менга нима учун керак, мен улардан қаерда ва қандай фойдаланаман». Лойиҳалар услуби мутахассислар тайёрлашда ва уларда ижтимоий ва касбий компетентликни шакллантиришда муҳим рол ўйнайди. Сир эмаски олий ўқув юртини ёки касб ҳунар коллежини тугатган мутахассисга ишлаб чиқаришда мослашиш учун маълум вақт талаб этилади. У бирдан мураккаб ишлаб чиқариш муаммоларини ечишга, масъул қарорлар қабул қилишга тайёр бўлмайди шунингдек аниқ масалани ечишда жамоа фаолиятини ҳамда ўз фаолиятини оптимал ташкил этишда қийналади. У бутун муаммони тўлиқ фикрлаш, муаммо ечими бўйича юз бериши мумкин бўлган оқибатларни олдиндан кўра билиш ва альтернатив ечимини топиш қобилиятларига эга бўлмайди. Бошқача айтганда у тизимий ва танқидий фикрлай олмайди. Ушбу барча компетентликлар мутахассисни ижтимоий ва касбий тайёрлаш тушунчасига киради.

Айниқса, корхонанинг иқтисодий самарадорлиги ва ишлаб чиқариладиган маҳсулотнинг рақобатбардошлиги мутахассиснинг муаммолар бўйича қандай қарор қабул қилишига боғлиқ бўлган бозор иқтисодиёти шароитида битирувчида бундай компетентликни шакллантирилиши замонавий таълим тизимининг асосий вазифаларидан бири ҳисобланади.

Албатта врач ёки педагог, муҳандис ёки дастурчи муқобил вариантларни ҳисобга олган ҳолда тезкор қарорлар қабул қилиши, ўз қарори бўйича жавобгарлик ҳис қилиши, қабул қилинган қарорлар оқибатларини олдиндан кўра билиши зарур. Шу сабабли, ҳозирги даврда кадрлар тайёрлаш муаммоси долзарб ва муҳим саналади. Лойиҳалар услуби бундай мураккаб дидактик вазифанинг ечимиде муҳим рол ўйнайди. Олий ўқув юрти талабаси биринчи босқичдаёқ жиддий лойиҳавий фаолият юритиши ва уни бошқа босқичларда узлуксиз давом эттириши зарур. Бунинг учун таълим тизимиға инновацион технологияларни жорий этиш, унинг шакли ва мазмунини қайта кўриб чиқиш талаб этилади. Ўқитувчи маърузада материални ўқиб бермасдан, интерфаол услублардан фойдаланиши, талабаларнинг фаоллигини ва мустақил фикрлашларини ривожлантириши, касбий соҳадаги муаммоли вазиятлардан ҳаётий мисоллар келтириб, «ақлий ҳужум» услуби ёрдамида муаммо ечимининг бир қанча муқобил ечимларини аниқлаши, хулосалаши зарур.

ХУЛОСА

Шу сабабли, педагогик ва инновацион таълим технологиялари қисқа таҳлил қилинган, уларнинг афзалликлари ва камчиликлари келтирилган ҳамда «Лойиҳалар услуби» педагогик технологияси атрофлича ва чуқур ўрганилиб, унинг ривожланган давлатлар таълим тизимида тутган ўрни ва натижалари ўрганилган, республикамиз шароитида олий ва ўрта махсус таълим тизимида ундан фойдаланиш технологиясининг намуналари ишлаб чиқилган.

REFERENCES

1. Book Encyclopedia Vol.3 p.48 Chicago 1993
2. Азизходжаева Н.Н. Педагогик технологиялар ва педагогик маҳорат. – Т.: Молия, 2003. – 192 б.
3. Ишмухамедов Р., Абдуқодиров А., Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар (таълим муассасалари педагог-ўқитувчилари учун амалий тавсиялар). – Т.: “Истеъдод” жамғармаси, 2008. – 180 б.